

H.P. Møgen 19/7.96

7

# Veiene gjennom Holocaust

## kulturdebatt

Theo Barth er uenig med Hans Fredrik Dahl når han omtaler revisjonistiske historikere og deres kildekritikk i Holocaust-forskningen.

«... mens Goldhagens følsesladede «tvangsnervotiske» tese er overforenklet, snever og forledende, er boken hans intet bevisst falsum. Den som imidlertid mestrer denne kunst, som nå er i ferd med å presentere en Goebbels-biografi, er den britiske revisjonistiske forfatteren David Irving.»

(Gitta Sereny i *Observer* 21.4.1996 – «Spin time for Hitler»)

Nok en gang har Hans Fredrik Dahl flyttet budstikken et hakk lenger inn i et tvilsomt nabolag, der de fleste av oss vegrer oss for å gå inn. Han inviterer oss til glemselens sanatorier, der sår gror uten terapi og oppreisning skjer uten jus. En serie av innlegg i Dagbladet – et hakk lenger inn hver gang. Herfra søker han et «balansert syn» på Nazi-Tysklands store navn, og en repatriering av Det tredje rike til en plass i historien. En forsoning i all minnelighet – i rettferdighetens navn, selvfølgelig. Kuren er heller ikke uten resept: Dahl anbefaler «avstandens visdom», og avstanden han foreskriver gjelder naturligvis også jødernes skjebne under den annen verdenskrig – *Holocaust*. Det er på tide å få mytene ut av verden og se å komme til saken.

## Store hærførere

*Saken*, får vi vel tro, er omtrent som følger: å få innlemmet Hitler blant verdenshistoriens store hærførere, og å betrakte mengden av jødiske døds-

nazistiske miljøer. Dette er som sagt empirisk belagt.

Med avstandens sorgkloke blikk følger også en forståelse av institusjonens rent prosedyremessige sider. Det som gjør *Holocaust* til en institusjon, i dag som for 50 år siden, er at gruppen den innvier (1) tar utgangspunkt i masse-drapet på jødene under den annen verdenskrig som konstituerende begivenhet, (2) bestreber seg på å vise at denne begivenheten var og er et produkt av jødernes hat, med muligheten av at det hele dreier seg om en historisk bløff (i grensetilfeller og til innvortes bruk). Det gror tragiske skikkelser opp av et slikt jordsmonn – noe som, ikke usannsynlig, kan være en del av appellen og danne basis for rekrutteringen.

Tragedien er dobbel: først ved at disse skjebnene har utstyrt seg selv med en lidelseshistorie, dernest ved at denne lidelseshistorien er forankret i noe de egentlig regner som en bløff. Om de klarer å se seg besjelet med en viss verdighet og *patos*, og skjære klar av et logisk forlis, er det fordi saken ansees egentlig å ligge i visse andres hender.

## Irving og Lewis

*Holocaust Ltd. & 2nd World War Inc.* omfatter en summarisk tro på eksistensen av jødiske «hat-grupper» – i dag som for 50 år siden. Den tilføres et hvert utspill som fordømmer antisemittisme, som bakgrunnsforståelse for hvordan en slik fordømmelse kan finne sted. Lovfestingen av forbud mot å skjende minnet til ofrene for den annen verdenskrig er ett eksempel: Dette er det angivelig jødiske «hat-grupper» som står bak. Det var de samme gruppe-

hun arbeidet med materialet, som Goebbels fikk mikrofotografert ned på glassplater innen krigens slutt, fikk hun besøk av Irving. Ettersom Frolich dro på ferie, klarte Irving å få med seg materialet ut av landet, lage en kopi ved hennes institutt i München og returnere det innen hun oppdaget rovet og fikk varslet Moskva-arkivet. Deretter tok han med seg materialet til *Sunday Times* og forsøkte å selge *storyen* til avisen for 75 000 engelske pund.

På denne bakgrunnen er det kanskje mindre sensasjonelt at David Irving blir frosset ut av faghistorikerens gode selskap, enn det Dahl angir i sin artikkel. Mer overraskende er det at Irving allikevel slår noen av våre historikere i age: Irving er nemlig ikke bare en uovertruffen kildedetektiv, myten sier også at han i tillegg skriver så godt og har en så god kjennskap til kildene at ingen faghistoriker til dags dato skal ha klart å *motbevise* hans teser. Dette er han selv meget stolt av.

Jeg deler ikke denne beundringen. Irving er blitt slått på retrett på flere punkter. Dessuten er verkene hans et dørgende kjedelig og endeløst petimenterarbeide som ispes korte – vittige og substansløse – hentydninger der en ikke uvesentlig del av argumentasjonen ligger: en temmelig fantasiløs og programmatisk øvelse i å under-skrive på revisjonismens hovedteser. Jeg kan ikke se annet enn at denne oppreisningens daffe rettergang, som tenkes fullbyrdet bare man finner frem til de rette kildene, følger seg inn i den Lesertradisjon vi kjenner under navnet *fundamentalisme*. Dersom det er slik at Hans Fredrik Dahl mener vi bør skjelve mellom David Irvings

offre som et slags haleheng til en generell ressursknapphet og logistikk-problemer under den annen verdenskrig, som forsvinner inn i et større regnskap der det konkluderes med – meget generelt – at «det er fælt med krig».

I et slikt perspektiv ville Hitler, med tiden, kanskje kunne sammenlignes med for eksempel Napoleon. Og det er ingen tilfeldighet at revisjonistiske historikere som David Irving velger nettopp ham som merestav. Napoleon tilhører Europas «monumentale historie», for å bruke Nietzsches ord, og lar seg ikke så lett redusere til en narr. Verre blir det om man sammenligner Hitler med huneren Attila, Djengis Khan eller keiser Nero. Og dessuten adskillig mer komplisert; den foreskrevne distanse får endel (utilsiktede) konsekvenser. Det holder ikke lenger å skjelne historiens store navn som *personligheter* – hva de har tenkt, gjort og villet – men også hva deres tid som herskere gikk svanger med; hva den avfødte og etterlot seg. Med andre ord: Vi må skjelne mellom hva disse destruksjonens genier har bragt inn i verden, for ettertiden.

### Arven fra Napoleon

La oss gjennomføre eksperimentet. Mens Napoleon etterlot seg et forvaltningsapparat, et høyskolesystem og endel forskningsinstitusjoner som har preget livet i Frankrike langt inn i det 20. århundre, kan det knappast herske noen tvil om at Hitler – i samme forstand – etterlot seg *Holocaust*, et *Autobahn*-nett og *Volkswagen*. Slik sett faller sammenligningen med Napoleon kanskje ut i Hitlers disfavør. Men følger man den «vise distansens» kompromissløse vei, er sammenligningen allikevel svært fruktbar: Den gir oss en ramme til å forstå hvordan David Irvings *action reports* og Ernst Zündels ruhebesatte Internett-sider er uttrykk for at *Holocaust* kanskje er Det tredje rikes mest profilerte institusjon i dag – tross nazismens fall. Som institusjon begrenses dens nedslagsfelt ikke til

nes jernharde kontroll over den internasjonale pressen som sørget for at David Irvings bok om Goebbels ikke kom ut i USA. Hans Fredrik Dahls henvisning til den verdenskjente historikeren og islam-spesialisten Bernard Lewis er helt i samme tråd: Lewis ble idømt flere tusen franc i bot for å ha sagt noe om «folkemord» som man ikke skal si i ytringsfrihetsland, Frankrike, får vi høre. Dahl refererer til dette i forlengelse av straffelovendringene han påpeker i flere land, som sikter på å ramme uønskede utsagn om Hitlers jødeutryddelse.

Her produserer Hans Fredrik Dahl argumenter på lisens; i hvert fall lar han være å sette dem på prøve. La oss ta Lewis som et eksempel. Det fremgår ikke av Dahls resonnement at Bernard Lewis er jøde. Det får vi ta som en indikasjon på at Dahl ikke er rasist. Men noe Dahl heller ikke nevner, er at det Lewis ble dømt for, var hans ytringer om at betegnelsen «genocid» (folkemord) ikke kunne anvendes på tyrkernes desimering av over én million armenere i 1915, til forskjell fra Nazi-Tyskland der *Endlösung* tok sikte på å eliminere *et helt folk*. I tillegg bør det vel nevnes at *boten* Lewis måtte betale, var pålydende to franc, og at de flere tusen franc Dahl refererer til, var *saksomkostninger*. Det er eksempler av denne typen som gjør Dahls ståhei rundt alt som har med kilder å gjøre – kritikk og etterrettelighet – nokså forunderlig.

### Hva mener Dahl?

Men hans opphaussing av David Irving som «... den fremste kildekritiker innen nazismens historie i dag» reiser rett og slett endel alvorlige spørsmål om hva Dahl mener med kildekritikk; eller, mer generelt, hvordan man skal omgås kilder. Historieskribent Gitta Sereny (Observer, 21.4.96) påpeker at vår tids største Goebbels-ekspert – Dr. Elke Frolich fra Institutt for samtidshistorie i München – i 1992 oppdaget det enorme tilfanget på Goebbels dagbok, som lå lagret i Moskva. Mens

kontroversielle person og vurdere kvaliteten på forfatterens arbeide ut ifra den «faglige» omgangen med kildene, vil Dahl fremdeles vedkjenne seg slektskapet?

Gitta Sereny konkluderer at boken om Goebbels ikke kan forstås som annet enn én infam propagandists skildring av en annen. Personlig vil jeg hevde at den avgrunn som åpner seg mellom teknikken og marerittet *Holocaust*, nok kan overskrides av historien – men ikke uten justis og helbredelse. Det kan ta noen år. Europa glemte heller ikke napoleonskrigene så raskt: De var en del av årsaken til utviklingen av internasjonalt diplomati. Parallellen til den annen verdenskrig og EUs fremvekst er påtagelig. *Holocaust* er et identitetsproblem av europeisk format, og som institusjon bør den dekonstrueres.

THEO BARTH